

DigiFuse

DIGITAL FUSION ENVIRONMENTS

Method Click F1

Field and Desk research van de Nederlandse
situatie

Alice Erens & Max ter Beek

Namens Stichting Click F1

Deze versie is gemaakt op 11-09-2025.

Hierdoor is dit document nog niet volledig
doordat de pilots en doorontwikkeling in de
tweede fase van het project plaatsvinden.

[Change here the Disclaimer language or delete this for the English Disclaimer] Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1: Inleiding	2
1.1 Wat is DigiFuse?	3
1.2 Hoe is de methode opgebouwd?	5
Hoofdstuk 2: Strategisch	6
2.1 Inleiding	7
2.2 Desk research	8
2.3 Field Research	10
Hoofdstuk 3: Organisatorisch	12
3.1 Inleiding	13
3.2 Desk research	14
3.3 Field research	17
Hoofdstuk 4: Informatief	18
4.1 Inleiding	19
4.2 Desk research	20
4.3 Field research	22
Hoofdstuk 5: Technisch	24
5.1 Inleiding	25
5.2 Desk research	26
5.3 Field research	28
Hoofdstuk 6: Aanbevelingen	30

Hoofdstuk 1: Inleiding

1.1 Wat is DigiFusE?

Het DigiFusE-project beoogt een praktische, evidence-based richtlijn te ontwikkelen voor succesvolle digitale leeromgevingen ter ondersteuning van (gesloten) voorzieningen voor kwetsbare mensen. Hiervoor worden de omvang en uitdagingen geanalyseerd en strategische, organisatorische, informatieve en technische aspecten overwogen, rekening houdend met zowel de verschillende stakeholders als de specifieke veiligheidsaspecten die relevant zijn voor dit soort omgevingen.

DigiFusE zal als zodanig worden gekenmerkt door een community of practice, het delen van ervaringen met reeds ingebedde digitale leeromgevingen van de partners (BLEEP voor re-integratie in de maatschappij en de arbeidsmarkt, TRIANGLE en PERSPEKTIVE voor beroepsopleidingen) en het onderzoeken van effectieve methoden voor kwetsbare doelgroepen. Hierbij wordt het belang van zelfontwikkeling en effectief leren in (gesloten) zorginstellingen erkend en wordt ingespeeld op de toenemende eisen en behoeften van deze instellingen om bij te blijven met de actuele ontwikkelingen in de digitale samenleving.

Het project zal gebruik maken van drie verschillende digitale toepassingen:

BLEEP: een blended learning-omgeving die is ontworpen om traditionele en digitale leermethoden te integreren. Het ondersteunt personeel in gevangenissen door een vergelijkbaar kader te bieden voor het verwerven van nieuwe vaardigheden en benaderingen en is gericht op docenten, mentoren, maatschappelijk werkers en re-integratietrainers.

TRIANGLE: een veilig digitaal onderwijssysteem, ontwikkeld voor beroepsvaardigheden binnen gesloten instellingen, dat formeel en niet-formeel onderwijs omvat. TRIANGLE gaat de uitdaging aan om vaardigheden op te bouwen en portfolio's te ontwikkelen in een veilige internetomgeving en kan in een open omgeving worden gebruikt.

PERSPECTIVE: Bevorderen van de re-integratie van (ex-)gedetineerden op de arbeidsmarkt. Het maakt een uitwisseling van experts en gevangenen uit zeven Europese landen op werkniveau mogelijk. De projectpartners ontwikkelen een handboek met educatieve activiteiten om de sociale en professionele vaardigheden van gedetineerden te versterken. Dit handboek wordt overgebracht naar een online platform en beschikbaar gesteld aan Europese gevangenen als onderdeel van DigiFusE.

Het projectconsortium bestaat uit partners uit Nederland, Duitsland, Italië, Turkije, Portugal, Frankrijk en EAEA en EPEA als Europese organisaties:

ClickF1 (Nederland)

Westdeutscher Handwerkskammertag (Duitsland)

Aproximar (Portugal)

Steps (Italië)

EAEA (België)

KOVALI (Turkije)

EPEA (Noorwegen)

Smart Corrections (Frankrijk)

Meer informatie op de projectwebsite: <https://www.digifuse.eu/>

1.2 Hoe is de methode opgebouwd?

Om de diverse bevindingen systematisch te kunnen analyseren, is het desk- en field research gestructureerd rond het **SOIT-model**– een raamwerk met vier lagen:

Strategie, Organisatie, Informatie en Technologie. Oorspronkelijk ontwikkeld om de digitale transformatie van ondernemingen te begeleiden, dient het SOIT-model hier als een lens om thema's in de digitalisering van het gevangenisonderwijs te categoriseren. Met behulp van deze structuur onderzoeken we: (1) de **Strategielaag**, die betrekking heeft op een visie op hoog niveau, beleid en externe afstemming; (2) de **Organisatielaag**, met de nadruk op bestuur, cultuur en menselijke factoren binnen het gevangenisstelsel; (3) de **Informatielaag**, betreffende gegevens, educatieve inhoud en kennisbeheer; en (4) de **Technologielaag**, gericht op infrastructuur, hulpmiddelen en beveiliging.

field research:

Dit onderzoek werd tijdens de pilot voortdurend bijgestuurd op basis van:

1. De wensen en uitgangspunten en de uitkomsten van verschillende beslissers. 3 interviews
2. De interviews/evaluatie met verschillende deelnemers binnen de DJI-organisatie
3. De consultaties van de nationale werkgroep, het redactieteam: 5 personen, meerdere vergaderingen
4. De ICT-functioneel projectleider van DJI: 1 interview
5. De ICT-coördinator van BLEEP-Click F1: 2 interviews
6. Het toezicht en de beheerder/ontwikkelaar van BLEEP. 1 interview
7. De ervaringen tijdens de pilots in de verschillende RIC's. 10 interviews
8. De ervaringen van gedetineerde: **33 personen; 15 man, 18 vrouw.**

Hoofdstuk 2: Strategisch

2.1 Inleiding

Op strategisch niveau is een belangrijk thema de invloed van het publieke en politieke discours op digitale initiatieven in gevangnissen. De partners die het desk research hebben uitgevoerd, merken een tweedeling op tussen straf- versus rehabiliterende benadering bij het vormgeven van de adoptie van gevangenis technologie. Conservatieve houdingen hebben de neiging om straf en veiligheid te benadrukken, waardoor men vaak sceptisch staat tegenover initiatieven die als "belonend" kunnen worden gezien, zoals het bieden van toegang tot computers of internet aan gevangenen. Progressieve opvattingen daarentegen geven prioriteit aan revalidatie en zien digitale toegang als een middel om de vooruitzichten van gevangenen te verbeteren, recidive te verminderen en uiteindelijk de openbare veiligheid op de lange termijn te vergroten. Deze ideologische kloof betekent dat het verkrijgen van publieke steun voor digitalisering van gevangnissen een uitdaging kan zijn in omgevingen met een sterk gevoel van wet en orde.

Het is van cruciaal belang om de voordelen van digitaal onderwijs voor gedetineerden duidelijk te communiceren, zoals minder recidive en verbeterde re-integratie na vrijlating, om bredere steun te creëren.

2.2 Desk research

Strategische inzichten uit internationaal desk research over digitale gevangenhervorming

Op strategisch niveau benadrukt de desk research dat de succesvolle implementatie van digitale tools in penitentiaire instellingen sterk afhangt van bredere maatschappelijke narratieven, politieke wil en institutionele afstemming op mensenrechten- en rehabilitatiedoelen. Een terugkerend thema in de literatuur is de spanning tussen straf gerichte en rehabiliterende ideologieën. In meer conservatieve omgevingen stuit digitale toegang in gevangenissen vaak op publieke weerstand, die wordt gezien als een onverdiend privilege. Progressieve of op rechten gebaseerde kaders daarentegen bepleiten digitale inclusie als hoeksteen van effectieve re-integratie en openbare veiligheid.

Om deze ideologische kloof te overbruggen, benadrukken wetenschappers het belang van **strategische publieke communicatie**. Het herformuleren van digitale toegang in de gevangenis als een investering in maatschappelijke veiligheid, in plaats van een luxe voor gedetineerden, kan de publieke perceptie helpen veranderen.

Tegelijkertijd bieden internationale beleids- en mensenrechteninstrumenten een stevig fundament voor strategische legitimiteit. Kaders zoals de Europese gevangenisregels en de VN-standaardminimumregels voor de behandeling van gevangenen. Er wordt expliciet opgeroepen tot gelijke toegang tot onderwijs in detentie. Steeds vaker wordt de toegang tot digitaal onderwijs en informatie gezien als een essentiële uitbreiding van dit recht. Wetenschappers beweren dat digitale uitsluiting in gevangenissen bestaande sociale ongelijkheden verergert en belemmert de re-integratie, vooral van personen die toch al gemarginaliseerd zijn.

Het concept van "digitale desistance" wint ook aan populariteit. **Studies tonen aan dat toegang tot digitale tools tijdens detentie de ontwikkeling van werknemersvaardigheden kan ondersteunen, autonomie kan bevorderen en de slagingskans na vrijlating kan verbeteren.** Programma's die gedetineerden in staat stellen om digitaal kennis te maken met onderwijs en informatie, worden geassocieerd met minder recidive en betere re-integratietrajecten. Dit versterkt de strategische

waardepropositie van digitale hulpmiddelen: ze dragen bij aan zowel de revalidatie als de openbare veiligheid op de lange termijn.

Bovendien benadrukt de literatuur het belang van continuïteit, het idee dat gedetineerden idealiter digitale tools en diensten zouden moeten blijven gebruiken na hun vrijlating. Dit vermindert de zogenaamde "**technologische schok**" die kan optreden bij terugkeer in een digitaal geavanceerde samenleving. Continuïteit versterkt de overgang van detentie naar de maatschappij en ondersteunt duurzame gedragsverandering.

Hoewel ideologische en op rechten gebaseerde argumenten van cruciaal belang zijn, wijzen internationale studies ook op beperkingen van de hulpbronnen als een cruciale strategische barrière. Ondergefinancierde gevangenisystemen hebben vaak moeite met het implementeren of opschalen van digitale initiatieven. Als oplossing bevelen velen aan publiek-private samenwerkingen (PPS) Deze samenwerkingen kunnen technologische expertise, financiële investeringen en toegang tot educatieve content opleveren. Ethische overwegingen, zoals dataprivacy en commerciële exploitatie, moeten echter zorgvuldig worden beheerd om ervoor te zorgen dat partnerschappen gericht blijven op revalidatie.

2.3 Field Research

In de beginfase, van eind december 2024 tot eind april 2025, heeft BLEEP snel erkenning gekregen binnen de Nederlandse justitie. Binnen de vijf penitentiaire inrichtingen (PI's) die aan de pilot deelnemen, is BLEEP inmiddels op alle niveaus bekend. BLEEP is onder de aandacht gebracht in nieuwsbrieven en op het intranet van alle PI's in heel Nederland.

Begin maart 2025 vond in Zeist een landelijke RIC-dag (Re-integratie Centra, plekken binnen de PI's waar gedetineerden aan hun re-integratie kunnen werken) plaats, waar een update over de BLEEP-pilot werd gegeven. Het thema van de dag was 'RIC van de Toekomst' en de introductie van BLEEP past naadloos in het kader van RIC/D&R 2.0. BLEEP zit in een stroomversnelling: medewerkers die kennismaken met de tool, herkennen de inhoudelijke waarde ervan.

De doelstelling – “gedetineerden optimaal faciliteren bij het verkrijgen en opslaan van gerichte, geclusterde informatie ter ondersteuning van hun persoonlijke re-integratieplan middels een digitale tool” – wordt volledig ondersteund en gezien als passend voor het digitale tijdperk van 2025.

Kansen en bedreigingen

Op gemeentelijk niveau is er veel belangstelling voor BLEEP. De gemeente Utrecht heeft aangegeven een leidende rol te willen spelen in een pilotproject met de titel "Van Binnen naar Buiten". Mocht de pilot met BLEEP succesvol zijn en leiden tot volledige implementatie, dan zal de samenwerking met de gemeente Utrecht zich richten op hoe gemeenten BLEEP actief kunnen inzetten.

Er zijn verschillende mogelijkheden om BLEEP ook buiten de gevangismuren bruikbaar te maken. Denk bijvoorbeeld aan het uploaden van documenten in BLEEP (bijv. cv's, doelenlijsten, medische dossiers) of het integreren van functies die direct contact met ondersteunende diensten via het platform mogelijk maken.

Het ministerie heeft de staatssecretaris gevraagd of zij de BLEEP-pilot wil bezoeken. Mits goed voorbereid, kan een dergelijk bezoek een positieve invloed hebben op het implementatieproces van BLEEP.

Plannen voor opschaling van BLEEP zijn al in volle gang. BLEEP is in eerste instantie bedoeld voor gedetineerden die serieus bezig zijn met hun re-integratie, via een 'persoonlijk account'. Op verzoek van DJI wordt nu een extra functionaliteit ontwikkeld: het 'open account'. Deze functionaliteit is beschikbaar voor alle gedetineerden in Nederland en geeft hen toegang tot inzichten en informatie zonder dat ze een persoonlijk account hoeven aan te maken.

Hierdoor kunnen alle gedetineerden in Nederland gebruik maken van BLEEP. Het aantal BLEEP-gebruikers komt nu overeen met het aantal gebruikers van de huidige Re-integratiemap.

Op strategisch niveau blijft een belangrijke vraag: "Wat is het rendement op de investering van het gebruik van BLEEP?"

Maar in de nederlandse content geldt dat Een gedetineerde ongeveer €250 per dag kost en gemiddeld 3 maanden in een PI verblijft. Er worden 30.000 volwassenen per jaar worden vrijgelaten, hiervan recidiveert 26%. Met deze cijfers kan je de volgende berekeningen maken

Stel dat er 1% minder recidive is (0,25 / 0,24 / 0,23 / 0,22), dan zou dat betekenen:

1% minder (25%) → 7.500 recidive → €168.750.000 → besparing €6.750.000

2% minder (24%) → 7.200 recidive → €162.000.000 → besparing €13.500.000

3% minder (23%) → 6.900 recidive → €155.250.000 → besparing €20.250.000

4% minder (22%) → 6.600 recidive → €148.500.000 → besparing €27.000.000

Hoofdstuk 3: Organisatorisch

3.1 Inleiding

De Organisatielaag richt zich op de mensen en structuren die de digitale transformatie op de werkvloer moeten implementeren. Een dominant thema is de rol van gevangenispersoneel en de institutionele cultuur bij het mogelijk maken of belemmeren van innovatie. Penitentiair Inrichtings Werker (Hierna PIW'ers) en administrateurs worden vaak beschreven als de belangrijkste poortwachters voor elke nieuwe technologie in gevangenissen.

Hun samenwerking is essentieel, niet alleen voor de dagelijkse operationele toepassing van technologie, maar ook voor het bevorderen van een klimaat van vertrouwen en veiligheid waarin educatieve activiteiten kunnen plaatsvinden. Internationaal onderzoek identificeert echter consequent weerstand van personeel als een terugkerende organisatorische barrière voor digitale transformatie. Deze weerstand komt vaak voort uit angst voor een verhoogde werkdruk, verminderde controle of zorgen dat technologie traditionele beveiligingsprioriteiten kan ondermijnen.

3.2 Desk research

In de context van Nederlandse gevangenissen, waar re-integratie van gedetineerden een centraal doel is en projecten zoals BLEEP concrete kansen bieden voor digitale empowerment, is het organisatorische aspect van digitale transformatie cruciaal. Deze laag gaat niet over de technologie zelf, maar over de mensen en structuren die verantwoordelijk zijn voor de daadwerkelijke implementatie ervan: gevangenispersoneel, onderwijsprofessionals, IT-personeel en het administratief management. Organisatorisch succes vereist hier samenwerking, vertrouwen en een gedeelde visie op wat digitaal onderwijs kan en moet betekenen binnen detentiecentra.

Rol van gevangenispersoneel en institutionele cultuur

Gevangenispersoneel, met name PIW'ers, spelen een van de sleutelrollen in het succes of falen van digitale leeromgevingen. Zij vormen de directe schakel tussen gedetineerden en de beschikbare faciliteiten, en hun houding ten opzichte van technologie bepaalt grotendeels of en hoe deze wordt gebruikt. Voorzichtigheid is begrijpelijk: beveiliging en controle vormen de kern van hun werk, en digitale tools worden soms als riskant of verstorend ervaren. Hier te weinig aandacht aan te geven kan echter leiden tot gemiste kansen op re-integratie en persoonlijke ontwikkeling, zelfs wanneer de technologie beschikbaar is.

Voor een succesvolle integratie van tools zoals BLEEP is het essentieel dat medewerkers niet alleen technisch bekwaam worden, maar ook daadwerkelijk overtuigd zijn van de toegevoegde waarde. Dit vereist training en concrete praktijkvoorbeelden. Medewerkers moeten erkennen dat digitaal onderwijs bijdraagt aan orde, structuur en veiligheid binnen de instelling. Uit het deskresearch blijkt dat in gevangenissen waar digitale leeromgevingen al geïmplementeerd zijn, een afname van incidenten wordt waargenomen doordat gedetineerden zich meer richten op hun leerproces.

Managementleiderschap en logistieke randvoorwaarden

Naast het personeel aan de frontlinie speelt het gevangenismanagement een cruciale rol. Het management bepaalt de dagindeling, of er voldoende fysieke ruimtes zijn voor digitaal onderwijs en of er ICT-ondersteuning beschikbaar is. Zonder deze voorwaarden

blijven zelfs de meest innovatieve hulpmiddelen ineffectief. In Nederland komt dit probleem tot uiting in de beperkte beschikbaarheid van computers of studieplekken. En een dagindelingen die het combineren van leren met werk of andere verplichtingen bemoeilijken.

Digitaal onderwijs moet niet als een extra optie worden beschouwd, maar als een integraal onderdeel van het gevangenisbeleid. Dit vereist dat het een expliciete plaats krijgt in het strategische beleid van de gevangenis en dat structurele samenwerking wordt bevorderd tussen interne afdelingen – beveiliging, ICT, onderwijs en re-integratie – die vaak los van elkaar opereren. Zonder coördinatie en gedeelde doelstellingen zullen programma's zoals BLEEP moeilijk duurzaam kunnen worden ingebed.

Interne samenwerking en vertrouwen tussen belanghebbenden

Een belangrijke barrière in veel penitentiaire inrichtingen is het gebrek aan inzicht in elkaars belangen tussen de betrokken partijen. Onderwijspersoneel en NGO's kunnen zich onbegrepen voelen door beveiligingsmedewerkers, terwijl laatstgenoemden de intenties van gedetineerden bij het gebruik van technologie in twijfel trekken. Deze discrepantie hindert de samenwerking die nodig is voor succesvol digitaal onderwijs. Om dit aan te pakken, is het nodig de dialoog te bevorderen en gemeenschappelijke doelen te formuleren. Trainingen en workshops waarin PIW's en docenten samen leren en de mogelijkheden van tools zoals BLEEP bespreken, kunnen bijdragen aan een gedeeld gevoel van eigenaarschap.

Een inspirerend voorbeeld komt van gevangenisbewakers die 'digitale ambassadeurs' hebben aangesteld: medewerkers met affiniteit met technologie die anderen begeleiden bij het gebruik ervan. Deze peer-to-peer-aanpak werkt vaak beter dan top-down instructies. Het helpt ook wanneer het management expliciet het belang van onderwijs en digitale innovatie benadrukt en deze boodschap actief binnen de organisatie uitdraagt.

Capaciteitsopbouw en training

Het implementeren van digitale leeromgevingen vereist meer dan alleen vertrouwen; het vereist concrete vaardigheden van zowel onderwijs- als beveiligingspersoneel. In de praktijk hebben veel medewerkers beperkte ervaring met het begeleiden van online leerprocessen, vooral in een gevangeniscontext waar internettoegang en privacy beperkt zijn. Trainingen gericht op digitale didactiek en het gebruik van veilige platforms zijn daarom essentieel.

Bovendien moeten IT-ondersteuning en functionele rollen goed georganiseerd zijn. In gevangnissen waar digitaal onderwijs goed functioneert, zijn er vaak specifieke functies, zoals een "coördinator digitaal onderwijs" of een medewerker die PIW-taken combineert met ICT-beheer. Dit vermindert de afhankelijkheid van externe partijen en verbetert de continuïteit van het programma, net als bij BLEEP.

Systeemdenken en interinstitutionele samenwerking

Een fundamenteel organisatorisch inzicht is dat een gevangenis zelden volledig autonoom functioneert. Digitaal onderwijs raakt bredere netwerken: onderwijsinstellingen, re-integratiebedrijven, werkgevers en andere partners in de keten. Voor een project als BLEEP betekent dit dat de digitale vaardigheden en certificaten die binnen de instelling worden behaald, moeten aansluiten op de buitenwereld. Als een gedetineerde bijvoorbeeld leert werken met een bepaalde digitale tool of platform, maar deze elders niet wordt erkend, is de leerimpact beperkt. Samenwerking met geaccrediteerde onderwijsinstellingen en certificeringsinstanties is daarom noodzakelijk om de resultaten van digitaal onderwijs waardevol en overdraagbaar te maken.

Bovendien is nationale coördinatie belangrijk: als BLEEP slechts in één gevangenis beschikbaar is, maar een gedetineerde wordt overgeplaatst naar een andere instelling zonder toegang, wordt de leercontinuïteit verstoord. Dit vraagt om een beleidsgestuurde aanpak waarbij digitaal onderwijs systematisch wordt uitgerold, met uniforme infrastructuur, content en ondersteunende structuren.

Conclusie

Het organisatiedomein vormt de basis waarop digitaal onderwijs zoals BLEEP moet rusten. Zonder vertrouwen, training, samenwerking en managementverankering blijft technologie buitenspel staan. Digitaal onderwijs vereist niet alleen apparaten en software, maar vooral mensen die in de waarde ervan geloven en de ruimte krijgen om ermee te werken. In die zin is organisatie geen bijzaak, maar de sleutel tot succes. Door te investeren in cultuurverandering, capaciteitsopbouw en structurele samenwerking kunnen penitentiaire inrichtingen leeromgevingen worden waar digitale tools daadwerkelijk bijdragen aan re-integratie, persoonlijke groei en maatschappelijke veiligheid.

3.3 Field research

Huidige re-integratieaanpak

Momenteel verloopt het re-integratieproces in alle vijf deelnemende penitentiaire inrichtingen (PI's) min of meer hetzelfde. Het begint met een intakegesprek, waarin de initiële doelen worden geformuleerd. Vervolgens werken de casemanager, mentor en gedetineerde samen om deze doelen te definiëren en te bereiken door middel van specifieke acties.

Deze acties worden gecoördineerd in het RIC (Re-integratie Centrum). Meestal bedient de RIC-medewerker de computer, terwijl de gedetineerde binnenkomt met een specifieke vraag. De medewerker zoekt vervolgens naar het antwoord, terwijl de gedetineerde het proces observeert. Zelfstandig digitaal zoeken en zelfmanagement door gedetineerden is in dit stadium nog zeldzaam.

Kansen en bedreigingen

Idealiter zou er een soepele informatiestroom zijn vanaf de intakefase tot en met het stellen van doelen en de uitvoering van acties. Als alle betrokken partijen BLEEP gaan gebruiken en het bibliotheekpersoneel van de PI het gebruik ervan ook stimuleert, zou dit een veel onafhankelijker proces van informatie zoeken en actie ondernemen door gedetineerden kunnen bevorderen.

Uit de trainingssessies met RIC-medewerkers die BLEEP al hebben uitprobeerd bij gedetineerden, maken we op dat een goed ontworpen training (duur: 3 uur) voldoende is om RIC-medewerkers in staat te stellen zelfstandig met gedetineerden aan de slag te gaan met BLEEP.

Bij een goede implementatie kan BLEEP ook helpen kennisverlies door personeelsverloop te beperken. Met een solide basis vermindert BLEEP de afhankelijkheid van institutionele kennis die opgeslagen ligt in de hoofden van individuele medewerkers.

Hoofdstuk 4: Informatief

4.1 Inleiding

De Informatielaag, In deze context verwijst naar zowel de pedagogische inhoud die aan gedetineerden wordt verstrekt als naar de data-/informatiebeheeraspecten van het gevangenisonderwijs. Een fundamenteel probleem dat in de literatuur wordt geïdentificeerd, is toegang tot lesmateriaal. Gevangenen hebben beperkte toegang tot boeken, bibliotheken en educatieve media. Digitale technologie biedt een manier om de toegang tot educatieve bronnen enorm uit te breiden – via e-books, offline databases of gecontroleerde internettoegang.

4.2 Desk research

Huidig gebruik en toegang tot digitale educatieve bronnen

Uit het **fieldresearch** blijkt dat de pilotgevangenen digitale systemen al gebruiken, voornamelijk via de Reïntegratie Informatie Centra (RIC's). Daar zijn computers beschikbaar, maar deze worden vooral gebruikt wanneer gedetineerden actief om hulp vragen. De bibliotheek en het RIC fungeren als belangrijke toegangspunten voor informatie, meestal op afspraak. Belangrijk is dat de gedetineerden voldoende digitale geletterdheid tonen om snel te kunnen werken met nieuwe digitale tools zoals BLEEP, wat ook door het personeel als een moderne en passende manier van informatie zoeken wordt gezien.

Het **deskresearch** vormt hierop een aanvulling door de cruciale rol van digitale technologie te benadrukken bij het vergroten van de toegang van gedetineerden tot educatieve content. In veel landen wordt deze beperkt door onderbevoorrade bibliotheken en verouderde materialen. Digitale platforms, waaronder beveiligde intranetten en offline digitale bibliotheken, kunnen een breed scala aan educatieve bronnen bieden – van geletterdheid en beroepsopleiding tot hoger onderwijs – en daarbij de fysieke en logistieke beperkingen overwinnen die kenmerkend zijn voor veel gevangenen.

Kansen en uitdagingen op het gebied van toegang en levering van inhoud

Het field research wijst op praktische kansen, zoals onderbenutte computers in het RIC en de potentie van de bibliotheek om een digitale selfservicehub te worden. Wachtwoordbeheer en videocontent met geluid worden benadrukt als belangrijke technische overwegingen om een soepele en boeiende gebruikerservaring te garanderen.

Het desk research onderstreept vergelijkbare uitdagingen rond toegang – met name de spanning tussen beveiligingsbeleid dat open internettoegang beperkt en de behoefte aan rijke, actuele educatieve content. Oplossingen zoals offline contentlevering (bijvoorbeeld via vooraf geïnstalleerde tablets of een lokaal intranet) en samengestelde digitale bibliotheken pakken deze problemen aan en stellen gedetineerden in staat om interactief, multimediaal onderwijs te volgen met behoud van veiligheid.

Participatie, betrokkenheid en digitale geletterdheid

Een belangrijke bevinding is de noodzaak om het aanbod af te stemmen op de lengte van de straf: gedetineerden met een korte straf hebben baat bij modulaire, hapklare content, terwijl gedetineerden met een lange straf kunnen deelnemen aan diepgaandere programma's. Digitale platforms kunnen de toegang uitbreiden tot buiten de grenzen van fysieke klaslokalen, waardoor knelpunten zoals wachtlijsten worden aangepakt. Digitale geletterdheid blijft echter een essentiële voorwaarde; veel gedetineerden, met name oudere gedetineerden, hebben geen eerdere ICT-ervaring, waardoor een specifieke training in digitale vaardigheden in het curriculum noodzakelijk is. Peer mentoring en vriendelijke, ondersteunende interfaces zijn effectieve strategieën om zelfvertrouwen en inclusie te creëren.

Curriculumontwerp en educatieve impact

Field research benadrukt de praktische noodzaak van goed ontworpen content en technische verbeteringen (bijvoorbeeld het inschakelen van geluid in video's) om de effectiviteit van BLEEP te maximaliseren. De desk research biedt een breder beeld van de mogelijkheden van het curriculum – variërend van basisvaardigheden in lezen en schrijven en beroepsvaardigheden tot hoger onderwijs en innovatieve content zoals VR en simulatiegames. Dit diverse aanbod speelt in op de uiteenlopende interesses en behoeften van gedetineerden en ondersteunt de revalidatie door autonomie, kritisch denken en inzetbaarheid te bevorderen.

Een terugkerend thema is het belang van relevantie en certificering: cursussen moeten aansluiten bij de praktijk en erkende kwalificaties bieden, wat de vooruitzichten na vrijlating vergroot. Het cureren van content is essentieel om de educatieve rijkdom in evenwicht te brengen met beveiligings- en licentiebeperkingen. Meet- en feedbackmechanismen – zoals voortgangsregistratie, quizen en leerlingbeoordelingen – kunnen de onderwijskwaliteit verbeteren en gedetineerden helpen hun groei te volgen.

4.3 Field research

Huidig gebruik van digitale systemen in pilot-PI's

De penitentiaire inrichtingen die deelnemen aan de BLEEP-pilot maken al gebruik van digitale systemen. Computers zijn beschikbaar in het RIC en meestal is het een dringende vraag van een gedetineerde die aanleiding geeft tot het gebruik ervan. In deze situaties is de RIC-medewerker meestal de actieve partij die de gedetineerde rechtstreeks ondersteunt.

Gedetineerden verwerven informatie en kennis via diverse trainingen over de vijf basisvoorwaarden voor re-integratie. De bibliotheek en het RIC zijn de twee belangrijkste locaties waar gedetineerden informatie kunnen verkrijgen via flyers en boeken, meestal op afspraak.

De content is opgezet in 3 stappen.

1. Zoeken naar geschikte informatie op veilige websites
2. Handmatig informatie van onveilige websites in een intern artikel plaatsen, zodat de content wel beschikbaar wordt.
3. Door professionals binnen de instellingen en maatschappelijke organisaties lokale content te laten schrijven.

Kansen en bedreigingen

Uit eerste testen met gedetineerden blijkt dat zij over voldoende digitale geletterdheid beschikken om snel met BLEEP aan de slag te gaan.

Alle medewerkers met wie we hebben gesproken, zijn positief over de invoering van een digitaal zoekstelsel. Deze manier van informatie verzamelen is modern en sluit goed aan bij de behoeften van gedetineerden, die niet altijd gewend zijn informatie te verzamelen via folders, documenten of boeken.

Er lijken voldoende computers beschikbaar te zijn in de pilot-PI's, met name in het RIC. Momenteel worden echter niet alle computers tegelijkertijd gebruikt. Dit biedt een grote kans voor BLEEP: Bij actief gebruik zouden meer computers in het RIC door meer gedetineerden tegelijk gebruikt kunnen worden.

Bovendien zou de bibliotheek zo ingericht kunnen worden dat gedetineerden zelfstandig BLEEP kunnen gebruiken.

Bij de implementatie van een digitale tool is het belangrijk om rekening te houden met wachtwoordbeheer. Gedetineerden vergeten soms hun wachtwoorden, dus een systeem (en een sleutelmedewerker) dat snelle toegang mogelijk maakt, is essentieel.

Het gebruik van video's als aanvullende uitleg over diverse onderwerpen is eveneens cruciaal. Het lijkt evident dat videocontent (met geluid) zal bijdragen aan het succes van BLEEP. Zoals een medewerker uit Nieuwersluis het verwoordde: *“Het is altijd makkelijker om een video te kijken dan veel te lezen.”* Het is echter frustrerend dat BLEEP momenteel alleen video's zonder geluid afspeelt. Dit zal een belangrijk aandachtspunt zijn wanneer BLEEP breder wordt uitgerold.

Hoofdstuk 5: Technisch

5.1 Inleiding

De technologielaag richt zich op de fysieke en softwarematige hulpmiddelen die digitaal onderwijs in gevangenissen mogelijk maken. Een terugkerende bevinding in onderzoeken is dat **verouderde of ontoereikende infrastructuur een groot obstakel** tot implementatie is. Veel gevangenisfaciliteiten zijn niet gebouwd met moderne IT in gedachten: netwerkbekabeling ontbreekt of is beperkt, en er zijn mogelijk onvoldoende stopcontacten of ruimte voor computerlokalen.

Creër een kwalitatieve digitale ruimte

Het is belangrijk dat er budget wordt vrijgemaakt om duurzame oplossingen te implementeren voor een stabiele internetverbinding en regelmatig onderhoud van de apparatuur. Daarnaast moet duidelijk zijn wie verantwoordelijk is voor het budget en de benodigde apparatuur: de instelling, het welzijn of onderwijsdiensten. Dit kan per land of rechtsgebied verschillen.

5.2 Desk research

De bevindingen uit het desk research sluiten nauw aan bij en versterken de inzichten die zijn verkregen uit het field research naar BLEEP in de Nederlandse gevangeniscontext. Hierdoor ontstaat een breder Europees kader voor het begrijpen van de uitdagingen en kansen van digitaal onderwijs in de gevangenis.

Een belangrijk thema dat in beide onderzoeksstromen naar voren komt, is het cruciale belang van infrastructuur en connectiviteit. Uit de desk research blijkt consequent dat verouderde of ontoereikende IT-infrastructuur een grote belemmering vormt voor de implementatie van digitaal onderwijs in gevangenissen.

Dit sluit aan bij de aanpak van BLEEP om content te hosten op Europese servers en whitelist-beleid te hanteren, waardoor veilige, gecontroleerde toegang tot digitale educatieve bronnen wordt gegarandeerd zonder onbeperkte internetconnectiviteit.

Beveiligingsoverwegingen vormen een andere centrale pijler in beide onderzoeken. De desk research onderstreept de noodzaak van robuuste beveiligingsmaatregelen waaronder whitelisting en netwerkisolatie, om misbruik van technologie in gevangenissen te voorkomen. Het Nederlandse field research bevestigt dit door beschrijvingen van IP-gebaseerde toegangsbeperkingen, strikte whitelistinghandhaving en beperkte gebruikersrechten binnen BLEEP, waar gedetineerden alleen content kunnen consumeren zonder zelf te communiceren.

Wat betreft gebruik en implementatie erkennen beide studies de verschillende leveringsmethoden van gevangenis technologie, van vaste computerlokalen tot apparaten in de cel en selfservicekiosken. In Nederland is BLEEP voornamelijk toegankelijk via speciale gevangeniswerkstations (IWJ-computers), soms aangevuld met mediatheken, wat wijst op gecontroleerde omgevingen voor digitaal leren. Beide bronnen merken ook op dat beperkte toegangstijd en gebruiksbepalingen van invloed zijn op hoe vaak gedetineerden educatieve content kunnen gebruiken, een factor die duidelijk zichtbaar is in de beperkte vrije tijd die gedetineerden hebben om BLEEP zelfstandig te gebruiken.

Vooruitkijkend benadrukken beide onderzoeklijnen de noodzaak van continu onderhoud, technische ondersteuning en een evenwichtige aanpak tussen beveiliging en gebruikersfunctionaliteit. De desk research pleit voor infrastructuurupgrades en schaalbare, betrouwbare systemen.

De overkoepelende uitdaging blijft om technologie te bieden die de buitenwereld zo goed mogelijk weerspiegelt, zonder dat de beveiliging in gevaar komt. Deze balans is duidelijk zichtbaar in de ontwerpfilosofie van BLEEP, die veilige whitelisttoegang combineert met het aanbieden van zinvolle digitale leermogelijkheden.

5.3 Field research

Het informatieve niveau en het technische niveau zijn onontbeerlijk met elkaar verbonden. Het BLEEP-field research omvat alle aspecten die nodig zijn om het BLEEP-systeem te implementeren.

Door voorgaand hoofdstuk en hieronder de technische aspecten wordt duidelijk hoe een digitaal systeem gebruiksvriendelijk en veilig te bedienen is binnen (en buiten) detentie.

Technische randvoorwaarde van BLEEP

BLEEP is device onafhankelijk, dat wilt zeggen dat het op elk apparaat werkt met een internetbrowser. Het besturingssysteem van het apparaat heeft dus geen invloed op de werking van het platform.

De beveiliging van BLEEP bestaat uit:

1. BLEEP binnen detentie is enkel toegankelijk via de beveiliging en het beheer van het Functioneel Beheer Domein Detentie en Verblijf”* en kan enkel via dit systeem binnen detentie geopend worden.
2. BLEEP is beveiligd met een IP-adres. Dit betekent dat alles wat verbonden is met hetzelfde netwerk/lokale internet dezelfde protocollen heeft. (Alle PI's hebben hetzelfde IP-adres). Hierdoor is het niet mogelijk om van buitenaf in te loggen op een intern account (lees: het BLEEP-platform) en van binnenuit niet in te loggen op een extern account.
3. Websites die op BLEEP staan, zijn toegankelijk via de goedgekeurde whitelist van Functioneel Beheer Domein Detentie en Verblijf. Als een URL/website niet op deze whitelist staat, kan deze niet worden geopend. De whitelist kan niet openbaar worden opgevraagd via Click F1 of functioneel beheer door derden.
4. We hosten BLEEP op onze eigen Europese server met een Service Level Agreement* (SLA), zodat deze optimaal onderhouden en beveiligd kan worden. Het beveiligingssysteem op BLEEP biedt aanvullende diensten die BLEEP beschermen tegen aanvallen vanuit Europa en tegen diverse bedreigingen zoals DDoS-aanvallen en DNS-spoofing.

5. De eindgebruiker (d.w.z. de gedetineerde) kan zelf geen informatie toevoegen en heeft geen communicatiemogelijkheden binnen het BLEEP-systeem. De eindgebruiker kan alleen gegenereerde antwoorden en taken opslaan in zijn/haar persoonlijke account.
6. BLEEP wordt alleen gebruikt op de IWJ-computers in de RIC's en eventueel binnen de Mediatheek/bibliotheek. Klik op F1 om contact te onderhouden met de afdelingshoofden van de RIC's over het veilig gebruik van BLEEP. Dit gebeurt volgens het autorisatieprotocol zoals opgesteld in hoofdstuk 2, goedgekeurd door de landelijke D&R-afdeling.
7. Zodra een persoonlijk BLEEP-account van binnen de PI naar buiten wordt overgedragen, is er geen toegang meer mogelijk voor dit account binnen de PI.

Kansen en risico's

Er zijn voldoende computers beschikbaar voor het gebruik van BLEEP, met name bij het RIC. Veel daarvan worden echter nog niet gelijktijdig gebruikt.

Een aantal van de links die we momenteel aanbieden, leiden gebruikers naar websites die niet op de whitelist staan en daarom geblokkeerd zijn. Deze links worden nu vervangen door alternatieven die wel op de whitelist staan. Indien er geen geschikt alternatief bestaat, wordt de informatie in tekstvorm beschikbaar gesteld.

Binnen het huidige begeleidingsproces voor gedetineerden is er beperkt tijd beschikbaar om onder begeleiding te oefenen met BLEEP, en er is ook weinig tijd voor gedetineerden om zelfstandig met BLEEP aan de slag te gaan. Binnen het re-integratieproces zal ruimte moeten worden gecreëerd om dit soort betrokkenheid mogelijk te maken.

Hoofdstuk 6: Aanbevelingen

Uit strategisch niveau:

Het is van cruciaal belang om de voordelen van digitaal onderwijs voor gedetineerden duidelijk te communiceren, zoals minder recidive en verbeterde re-integratie na vrijlating, om bredere steun te creëren.

Communicatief plan maken waarin duidelijk wordt gemaakt dat iedereen werkt naar hetzelfde doel: Meer veiligheid in de maatschappij. De conservatieve denken dat streng / straf / veiligheid de weg is. Progressieve denken dat ontwikkeling / educatie / benodigde vrijheden (risico's) Hier de weg in is.

Vanuit de NL situatie moet een goede consensus gevonden worden en binnen de verschillende afdelingen van detentie. En hoe je dit met de publieke opinie ondersteund, dit betekend: Digitale leeromgevingen moet opgebouwd worden met Beleid, beheer, educatie, wat wil zeggen, ICT, veiligheid, rijke leeromgeving. Zodat iedereen inziet dat zijn/haar doel wordt erkend.

Veel aandacht aan trainingen voor professionals om met deze leeromgeving te werken. Zij moeten vertrouwen hebben in het geheel. En het doel met heel duidelijk zijn. Waarom is het platform op deze manier opgebouwd. Iedereen moet achter de leeromgeving staan.

Binnen BLEEP is dit communicatieplan niet systematisch verlopen. Het is organisch gegaan tijdens het ontwikkelproces. Maar niet met een helder communicatieplan om alle verschillende mensen mee te krijgen (progressief / conservatief). Belangrijk is om te bedenken bij welke punten je de nadruk legt voor welke professionals je voor je hebt.

Kijk binnen de context van jouw land wat duurzame samenwerkingen zijn, en welk van de volgende categorieën bij jou het meest slagingskans heeft.

- Is dit met maatschappelijke organisaties die ook een digitaal component hebben, dat omgezet kan worden naar een beveiligde omgeving.
- Zijn dit commerciële organisaties die een systeem hebben ontwikkeld (specifiek voor deze doelen) dat ingekocht en/of opgeschaald kan worden
- Zijn er intern initiatieven die hebben geleid tot duurzame educatie/re integratie trajecten met een digitaal component, bijvoorbeeld met verschillende afdelingen.
- Initiatieven vanuit (technologische) innovatie die dusdanig duurzaam en veelbelovend zijn om breed in te zetten.

Uit organisatorisch niveau:

Het implementeren van digitale leeromgevingen vereist meer dan alleen vertrouwen; het vereist concrete vaardigheden van zowel onderwijs- als beveiligingspersoneel. In de praktijk hebben veel medewerkers beperkte ervaring met het begeleiden van online leerprocessen, vooral in een gevangeniscontext waar internettoegang en privacy beperkt zijn. Trainingen gericht op digitale didactiek en het gebruik van veilige platforms zijn daarom essentieel.

Bovendien moeten IT-ondersteuning en functionele rollen goed georganiseerd zijn. In gevangenissen waar digitaal onderwijs goed functioneert, zijn er vaak specifieke functies, zoals een "coördinator digitaal onderwijs" of een medewerker die PIW-taken combineert met ICT-beheer. Dit vermindert de afhankelijkheid van externe partijen en verbetert de continuïteit van het programma, net als bij BLEEP.

Bovendien is nationale coördinatie belangrijk: als BLEEP slechts in één gevangenis beschikbaar is, maar een gedetineerde wordt overgeplaatst naar een andere instelling zonder toegang, wordt de leercontinuïteit verstoord. Dit vraagt om een beleidsgestuurde aanpak waarbij digitaal onderwijs systematisch wordt uitgerold, met uniforme infrastructuur, content en ondersteunende structuren.

Uit informatie niveau:

Er lijken voldoende computers beschikbaar te zijn in de pilot-PI's, met name in het RIC. Momenteel worden echter niet alle computers tegelijkertijd gebruikt. Dit biedt een grote kans voor BLEEP: Bij actief gebruik zouden meer computers in het RIC door meer gedetineerden tegelijk gebruikt kunnen worden. Bovendien zou de bibliotheek zo ingericht kunnen worden dat gedetineerden zelfstandig BLEEP kunnen gebruiken.

Bij de implementatie van een digitale tool is het belangrijk om rekening te houden met wachtwoordbeheer. Gedetineerden vergeten soms hun wachtwoorden, dus een systeem (en een sleutelmedewerker) dat snelle toegang mogelijk maakt, is essentieel.

Het gebruik van video's als aanvullende uitleg over diverse onderwerpen is eveneens cruciaal. Het lijkt evident dat videocontent (met geluid) zal bijdragen aan het succes van BLEEP. Zoals een medewerker uit Nieuwersluis het verwoordde: *“Het is altijd makkelijker om een video te kijken dan veel te lezen.”* Het is echter frustrerend dat BLEEP momenteel alleen video's zonder geluid afspeelt. Dit zal een belangrijk aandachtspunt zijn wanneer BLEEP breder wordt uitgerold.

Er is kennisbevordering nodig. Er lijken voldoende computers beschikbaar te zijn in de pilot-PI's, met name in het RIC. Momenteel worden echter niet alle computers tegelijkertijd gebruikt. Dit biedt een grote kans voor BLEEP: Bij actief gebruik zouden meer computers in het RIC door meer gedetineerden tegelijk gebruikt kunnen worden.

Bovendien zou de bibliotheek zo ingericht kunnen worden dat gedetineerden zelfstandig BLEEP kunnen gebruiken.

Bij de implementatie van een digitale tool is het belangrijk om rekening te houden met wachtwoordbeheer. Gedetineerden vergeten soms hun wachtwoorden, dus een systeem (en een sleutelmedewerker) dat snelle toegang mogelijk maakt, is essentieel.

Het gebruik van video's als aanvullende uitleg over diverse onderwerpen is eveneens cruciaal. Het lijkt evident dat videocontent (met geluid) zal bijdragen aan het succes van BLEEP. Zoals een medewerker uit Nieuwersluis het verwoordde: *“Het is altijd makkelijker om een video te kijken dan veel te lezen.”* Het is echter frustrerend dat

BLEEP momenteel alleen video's zonder geluid afspeelt. Dit zal een belangrijk aandachtspunt zijn wanneer BLEEP breder wordt uitgerold.

Er is voor al het begeleidend personeel in de instelling kennis nodig over wanneer digitale content veilig is.

- Kennis over opbouw van een URL
- Kennis over indirecte communicatielekken (bijvoorbeeld nieuwsbriefaanheft en account-username)
- Kennis over reacties, betalingsmogelijkheden en mailverkeer in de websites (hetzelfde URL).
- Kennis over het functioneren van Whitelisting en Blacklisting,
- Kennis over de mogelijkheden tot monitoring (wie kan wat inzien)

Uit technische niveau

Er zijn voldoende computers beschikbaar voor het gebruik van BLEEP, met name bij het RIC. Veel daarvan worden echter nog niet gelijktijdig gebruikt.

Een aantal van de links die we momenteel aanbieden, leiden gebruikers naar websites die niet op de whitelist staan en daarom geblokkeerd zijn. Deze links worden nu vervangen door alternatieven die wel op de whitelist staan. Indien er geen geschikt alternatief bestaat, wordt de informatie in tekstvorm beschikbaar gesteld.

Binnen het huidige begeleidingsproces voor gedetineerden is er beperkt tijd beschikbaar om onder begeleiding te oefenen met BLEEP, en er is ook weinig tijd voor gedetineerden om zelfstandig met BLEEP aan de slag te gaan. Binnen het re-integratieproces zal ruimte moeten worden gecreëerd om dit soort betrokkenheid mogelijk te maken.

DigiFuse

DIGITAL FUSION ENVIRONMENTS

[Change here the Disclaimer language or delete this for the English Disclaimer] Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

Co-funded by
the European Union

2024-1-NL01-KA220-ADU-000254951

